

ΥΔΑΤΙΝΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΤΑ ΠΟΤΑΜΙΑ

Τα ποτάμια αγκαλιάστηκαν από τους ανθρώπους και αναγνωρίστηκαν ως αξίες απ' τα προϊστορικά χρόνια. Προσέφεραν νερό για ύδρευση, άρδευση, ήταν μέσο διακίνησης αγαθών, παρείχαν άμυνα. Ήταν τόσο μεγάλη η σημασία τους που θεοποιήθηκαν κιόλας (Αχελώος, Αλφειός, Κηφισός, κ.λ.π.).

Σήμερα:

- Συμβάλλουν στην άρδευση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων.
- Χρησιμοποιούνται ως μέσο απομάκρυνσης κάθε είδους αποβλήτων.
- Παρέχουν νερό για ύδρευση.
- Εμπλουτίζουν την υδροφορία των υπόγειων νερών.
- Τροφοδοτούν τον παράκτιο χώρο με θρεπτικά συστατικά.
- Αξιοποιείται το νερό τους για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.
- Προσφέρουν καλλιεργήσιμες εκτάσεις με τις προσχώσεις τους.

Η μορφολογία του ποταμού

Τα νερά της βροχής πέφτοντας στην επιφάνεια του εδάφους την περιβάλλουν υπό μορφή μανδύα.

Αργότερα διαχωρίζονται σε ρυάκια τα οποία στη συνέχεια συμβάλλουν σε μεγαλύτερα υδάτινα ρεύματα και τελικά δημιουργούν τον ποταμό.

Τα νερά της βροχής και τα υπόγεια ύδατα τροφοδοτούν το νερό των ποταμών. Το επιφανειακό υδατικό δίκτυο, (ρέματα, ρυάκια, χείμαρροι, ποταμοί) αποτελούν το υδρογραφικό δίκτυο μιας λεκάνης απορροής.

Το ποτάμιο σύστημα αποτελείται από:

- Την κοίτη (πυθμένας και πρηνή)
- Τις όχθες
- Τις παρόχθιες περιοχές
- Τις πλημμυρικές επιφάνειες

Διακρίνουμε επίσης:

• Τον άνω ρου

Αντιστοιχεί στο ορεινό τμήμα του ποταμού, όπου τα νερά κυλούν με μεγάλη ταχύτητα διαβρώνοντας το έδαφος.

• Το μέσο ρου

Αντιστοιχεί στο μέσο των ποτάμιων κοιλάδων, χαρακτηρίζεται από μαιάνδρους, όπου η διάβρωση και η απόθεση βρίσκονται σε δυναμική ισορροπία.

• Τον κάτω ρου

Αντιστοιχεί στην έξοδο από την ποτάμια κοιλάδα. Εδώ η ροή επιβραδύνεται, τα φερτά υλικά του ποταμού συσσωρεύονται και συχνά αναγκάζουν τον ποταμό ν' αλλιάξει κοίτη. Τελειώνει στις εκβολές, όπου συχνά σχηματίζονται εκτεταμένοι υγρότοποι από εγκαταλειμμένες κοίτες και λιμνοθάλασσες, που είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης θάλασσας-ποταμού.

Το οικοσύστημα του ποταμού

Ένα ποτάμιο οικοσύστημα χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων που αλληλεξαρτώνται.

Αβιοτικοί παράγοντες

- Οι φυσικές και χημικές συνθήκες του νερού
- Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του ποταμού
- Η δομή και η σύσταση του εδάφους.

Βιοτικοί παράγοντες

- Η χλωρίδα (φυτοπληαγκτόν, φυτοβένθος, νούφαρα, ιτιές, λεύκες, πλάτανια, θάμνοι, πόες, καλάρια)
- Η πανίδα (ζωοπληαγκτόν, νύμφες εντόμων, κυπρίνοι, πέστροφες, χέλια, βίδρα, κ.ά.)
- Οι αποικοδομητές

Από το ανάγλυφο, τη γεωλογία και το κλίμα μιας περιοχής εξαρτάται η δομή της κοίτης. Από την κοίτη, τη ροή του νερού, το μέγεθος της απορροής, το κλίμα και την ποιότητα του νερού εξαρτώνται τα είδη, η ποικιλία και η αφθονία των υδρόβιων οργανισμών.

Από το φυσικό ανάγλυφο, το κλίμα και τα πετρώματα εξαρτάται η χλωρίδα που με τη σειρά της επηρεάζει την πανίδα. Ταυτόχρονα η χλωρίδα ρυθμίζει τα πλημμυρικά φαινόμενα, τη μεταφορά των φερτών υλών κ.α.

Οι βιοτικοί παράγοντες συνδέονται μεταξύ τους μέσω της τροφικής αλυσίδας που διαταράσσεται από τον ανθρώπινο παράγοντα, **είτε με τεχνητά έργα:**

- Τεχνητά αναχώματα
- Εγκιβωτισμοί κοίτης
- Φράγματα
- Αντλιοστάσια
- Αρδευτικά κανάλια
- Αμμοληψίες
- Διευθετήσεις εκτροπές
- Γέφυρες, δρόμοι

είτε με πρόκληση ρύπανσης ή μόλυνσης:

- Γεωργοκτηνοτροφικά απόβλητα
- Οικιακά απορρίματα και λύματα
- Βιομηχανικά απόβλητα

Τα ελληνικά ποτάμια

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλή, αλλά μικρά ποτάμια με χειμαρρώδη και διαβρωτική συμπεριφορά. Τα περισσότερα είναι ορεινά.

Η γεωγραφική κατανομή των βροχοπτώσεων, η θερμοκρασία και η γεωλογία της χώρας φέρνουν τα περισσότερα ποτάμια στο δυτικό και στο βόρειο τμήμα της χώρας. Αυτά διατηρούν τη ροή τους και κατά την ξηρή περίοδο. Σε αντίθεση με τα ποτάμια του ανατολικού, του βορειοανατολικού και του νότιου τμήματος της χώρας που τα περισσότερα το καλοκαίρι έχουν μικρή ή ελάχιστη ροή ή ξεραίνονται τελείως.

Κάποια έχουν υποβαθμιστεί κυρίως κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα και καλλιεργήσιμες πεδινές εκτάσεις.

Εξάλλου σε πολλά από αυτά, έχουν δημιουργηθεί φράγματα και τεχνητές λίμνες είτε ως αποταμιευτήρες (ύδρευση, άρδευση) είτε για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή γίνονται έργα εκτροπής τους (π.χ. Αχελώος).

Σε αρκετά εμφανίζονται μορφές εναλλακτικού τουρισμού, αθλητικές δραστηριότητες, δημιουργούνται χώροι αναψυχής και Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης.

Το ποτάμιο οικοσύστημα παρουσιάζεται ιδιαίτερα ευαίσθητο στην ανθρώπινη παρέμβαση. Προβάλλει, λοιπόν, απαιτητική η σωστή διαχείρισή του από τον σύγχρονο Έλληνα.

Οι πηγές

Χαρακτηρίζονται από γρήγορα τρεχούμενα νερά, που αναβλύζουν από τα βάθη του υπεδάφους και δεν επηρεάζονται από τις εποχιακές εναλλαγές.

Οι χειμάρροι

Τροφοδοτούνται από τα νερά της βροχής. Ο πυθμένας αποτελείται από άμμο, βότσαλα ή γυμνό βράχο. Στις παράχθιες περιοχές, μπορεί κανείς να συναντήσει κωνοφόρα ή ορεινά πλατύφυλλα δέντρα και θάμνους

Οι εκβολές

Στις εκβολές των ποταμών η ανάμιξη των γλυκών και των αλμυρών νερώ της θάλασσας δημιουργεί ένα εντελώς ξεχωριστό περιβάλλον, όπου ζουν μόνο φυτά και ζώα που μπορούν να προσαρμοστούν στις διακυμάνσεις της αλμυρότητας.

Ο ποταμός στους πρόποδες του βουνου

Ο πυθμένας αποτελείται από χαλίκια και βότσαλα. Όσο κατεβαίνει προς την κοιλάδα το ρεύμα χάνει την ταχύτητα, επιτρέποντας την εναπόθεση στο πυθμένα και στις όχθες όλο και περισσότερων υλικών. Ανάμεσα στους πολλούς οργανισμούς που υπάρχουν, αφρονούν οι προνούμφες των εντόμων. Κατά μήκος του ποταμού υπάρχουν πλατύφυλλα φυτά, κυρίως ιτιές, αριές και θάμνους και πλατάνια σε δάση ή συστάδες.

Ο ποταμός στην πεδιάδα

Μπορούμε να διακρίνουμε δύο τμήματα, ένα ανώτερο και ένα κατώτερο. Στο ανώτερο ο πυθμένας και οι όχθες αποτελούνται κυρίως από λάσπη και ο ποταμός ελίσσεται με έντονες καμπύλες (μαϊάνδροι) ενώ συχνά υπάρχουν τμήματα με στάσιμα νερά.

